

Lovfestet selvtekt -politiets veiledningsplikt

En juridisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (OPPG300)

Politihøgskolen

2016

Kand.nr: 21

Antall ord: 6513

Innholdsfortegnelse:

1. Innledning	s. 2
1.1. Problemstilling	
1.2. Rettskildesituasjon	s. 3
1.3. Avgrensing	s. 3
2. Politiets veiledningsplikt	s. 4
3. Forutsetningen	s. 5
4. Litt historie	s. 6
5. En ellers straffbar handling	s. 7
6. Hvem som kan utføre selvtektshandlingen	s. 7
7. Hvem handlingen kan rette seg mot	s. 9
8. Gjenopprette en ulovlig endret tilstand	s. 10
8.1. Ulovlig endret tilstand	
8.2. Gjenopprette	
9. Urimelig å måtte vente på myndighetenes bistand	s. 12
9.1. Behovet for rask avgjørelse	s. 12
9.2. Den annen parts opptreden	s. 13
9.3. Beviskravet	s. 13
9.4. Forholdsmessighet ved handlingen	s. 13
9.5. Risiko	s. 14
10. Bruk av makt mot person	s. 16
11. Politiets plikt til å forebygge og veilede	s. 16
12. Oppsummering	s. 19
13. Litteraturliste	s. 20

---

1. Innledning:

Første oktober 2015 trådte den nye straffeloven av 2005 (strl.) i kraft, og med dette kom den nye strl. § 19, som lovfestet selvtekt som en straffrihetsgrunn.

Selvtekt er et begrep som kan ha forskjellige betydninger. Noen bruker begrepet om selvjustis, for eksempel å gi nabogutten ris på rumpen etter at han har ødelagt postkassen med kinaputter. Andre sier selvtekt når de snakker om å håndheve en rett de har, uten å gå lovens vei. En bonde bruker eksempelvis traktoren sin til å flytte en feilparkert bil som sperrer gårdsveien hans, uten å henvende seg til myndighetene. Det er denne siste tolkningen som er mest utbredt, og som jeg vil bruke videre i oppgaven.

Strl. § 19 lyder slik:

«En handling som ellers ville være straffbar, er lovlig når den som har retten, handler for å gjenopprette en ulovlig endret tilstand, og det ville være urimelig å måtte vente på myndighetenes bistand. Makt mot person kan bare bruke når rettskrenkelsen er åpenbar, og må ikke gå lenger enn forsvarlig.»¹

For enkelthets skyld vil jeg reservere bruken av begrepet selvtekt til de tilfeller hvor selvtekten er lovlig etter § 19, med mindre annet spesifiseres.

1.1. Problemstilling:

Kort tid etter at den nye straffeloven trådte i kraft, opplevde jeg at en nær venn ringte meg for å få råd om han kunne ta tilbake sin stjalne sykkel ved selvtekt.

Jeg ønsker med denne oppgaven å se på om politiet kan ha en mulighet til å veilede publikum i bruk av selvtekt i tilfeller hvor politiet av diverse grunner ikke har anledning til å hjelpe på andre måter.

For å gjøre dette vil jeg gjøre rede for og drøfte vilkårene for selvtekt etter § 19 hver for seg, sett i lys av saken om min venns stjalne sykkel.

¹ § 19 i Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven)

1.2. Rettskildesituasjon:

I norsk rettspraksis har aldri noen blitt frikjent med begrunnelse i selvtekt. Før den nye straffeloven trådte i kraft i 2015 var selvtekt en ulovfestet straffrihetsgrunn som sjeldent ble anvendt i praktisk juss. Rettskildesituasjonen for selvtekt er derfor spesiell. Likevel har Høyesterett utviklet noen retningslinjer gjennom den rettspraksis som finnes.

Retten til lovlig selvtekt og spørsmålet om det finnes en slik rett har også blitt diskutert i juridisk teori. Teorien oppstiller noen utgangspunkt for vurderingen av hva som er lovlig selvtekt.

Ettersom strl. § 19 i stor grad er en videreføring av eldre ulovfestede prinsipper² vil også tilsvarende rettskildefaktorer til disse eldre prinsippene være relevante for lovtolkningen. Oppgavens problemstilling vil besvares etter prinsippene som oppstilles i alminnelig rettskildelære. Søk i rettskilder er foretatt gjennom Lovdata.

Jeg vil hovedsakelig støtte meg til ordlyden i strl. § 19, forarbeidene til den nye straffeloven, samt noen artikler fra Jussens Venner skrevet av A. T. Falkanger³ og T. G. Myhrer.⁴ Jeg vil også bruke den såkalte Gullsmeddommen, en høyesterettsdom fra 1989⁵.

1.3. Avgrensing:

Selvtekt som tema reiser flere problemstillinger det ikke vil bli anledning til å gjennomgå i denne besvarelsen. For eksempel er selvtekt beslektet med nødverge og nødrett. I noen tilfeller vil disse rettsinstituttene overlappe og supplere hverandre. Av plasshensyn får jeg ikke lagt særlig vekt på dette i oppgaven.

Siden saken om min venns stjalne sykkel ikke involverte bruk av makt mot person, vil jeg legge mindre vekt på § 19 annen setning enn første setning.

Jeg setter også fokus på selvtekt for å tilbakevinne stjålet gods, selv om selvtekt kan innebære et utall forskjellige krenkelser som gjenopprettes.

² NOU- 1992:23, s. 101

³ Falkanger, 2000

⁴ Myhrer, 2008

⁵ Rt. 1989 s. 64

2. Politiets veiledningsplikt:

29. mars 2016 sendte NRK1 en episode av brennpunkt som tok for seg selvtekt som tema.⁶ Episoden het «forbrytelse uten straff», og handlet om hvordan politiet ikke har ressurser til å etterforske mange små saker som relativt enkelt kunne vært oppklart. Fokuset lå på hvordan dette går på rettsfølelsen løs hos deler av publikum, og hvordan noen i visse tilfeller har tatt loven i egne hender.

Det er ingen mangel på hjemler for politiets veiledningsplikt. I politilovens (pol.) § 6 står det at politiet skal søke å oppnå sine mål igjennom opplysninger og råd. En av disse oppgavene er ifølge pol. § 2 nr. 4 å yte borgerne hjelp og tjenester i faresituasjoner, i lovbestemte tilfelle og ellers når forholdene tilsier at bistand er påkrevet og naturlig.⁷ pol. § 2 nr. 4 omtales gjerne som det rettslige grunnlaget til politiets hjelpe- og servicefunksjon.⁷⁻¹

Mer detaljert er dette beskrevet i kapittel 12 i politiinstruksen (Pi.). I § 12-1 1. ledd står det at «*Politiet plikter å bistå publikum med veiledning og hjelp så langt tjenesten og omstendighetene ellers tillater dette*».⁸

I den tidligere nevnte episoden av brennpunkt ble det flere ganger tatt opp at fornærmede hadde kontaktet politiets operasjonssentral. Dette skjedde blant annet når de hadde funnet varebilen til tyvene som hadde stjålet diesel fra fornærmedes lastebiler. Noen ganger hadde politiet mulighet til å komme og beslaglegge varebilen og tilbakelevere den stjålne dieselen, andre ganger var politiet overbelastet og kunne ikke komme. I de sistnevnte tilfeller måtte fornærmede nøye seg med å ta bilder av varebilen og anmelde forholdet på politistasjonen neste morgen. Tyvene slapp da selvsagt unna med tyvegodsset.

I de tilfellene de ikke hadde anledning til å komme og hjelpe, kunne politiet som siste utvei gitt fornærmede råd og veiledning (jf. pol. §§ 6 og 2 nr. 4, samt Pi. §12-1) til selv å ta tilbake dieselen sin fra tyvenes bil på mest mulig skånsom måte, i tillegg til å anmelde forholdet? Når myndighetene ikke kan hjelpe, kan selvtekt være en nødventil for å hindre at kriminelle slipper unna med ulovlig utbytte rett foran nesa på fornærmede?

For å finne svaret på dette må vi se nærmere på selvtektsinstituttet i et historisk perspektiv, for deretter å se på hva som skal til for å oppfylle vilkårene for selvtekt etter § 19. Etter dette vil jeg vurdere politiets rolle i møte med den egenmektige selvtektsutøveren, og se på dette fra et forebyggende perspektiv.

⁶ <https://tv.nrk.no/serie/brennpunkt/MDDP11000716/29-03-2016>

⁷ § 2 og 6 i Lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven)

⁷⁻¹ Auglend m. fl. (2004) – Politirett s. 306

⁸ Almennelig tjenesteinstruks for politiet 22. juni 1990 nr. 3963 (politiinstruksen)

3. Forutsetningen:

Jeg ble ringt en gang av en nær venn som hadde fått sin sykkel frastjålet seg uken før.

Sykkelen hadde en rekke skavanker og særlige kjennetegn, og i dag var han sikker på at han hadde funnet den igjen, fastlåst utenfor skolen han gikk på.

Han var usikker på om det var ulovlig for han å klippe over låsen og ta med seg sykkelen hjem, og ringte meg i håp om at jeg som politistudent kunne veilede ham om hva han burde gjøre.

Den umiddelbare løsningen var så klart å ringe politiet for å få oppklart saken og få dem til å klippe låsen. Denne løsningen bød dessverre på problemer. For det første var sykkelen svært gammel, så min venn hadde ingen papirer som han kunne dokumentere sitt eierskap med.

En eventuell politipatrulje kunne heller ikke feste sin lit til at han kjente sykkelen igjen ved dens særlige kjennetegn, siden han her og nå stod ved sykkelen og hadde mulighet til å memorere kjennetegnene før han ringte politiet. Fra politiets synspunkt kunne hvem som helst gjøre dette, ikke bare sykkelens rettmessige eier.

Også å finne den som per dags dato rådet over sykkelen (som heretter vil omtales som X) var vanskelig, siden skolen bestod av over tusen elever, og det var umulig å forutse når rette vedkommende ville komme for å hente sykkelen. Politiet risikerte å vente i timevis på en mulig sykkeltyv, som kanskje eller kanskje ikke ville komme og låse opp sykkelen under politiets åsyn.

Å ringe politiet fremstod derfor ikke som en praktisk løsning. Om min venn ville ha sykkelen, måtte han hevde sin egen rett. I kraft av sin milde natur bestemte min venn seg for å gi X en mulighet for å rette opp i saken. Min venn hentet sin egen sykkellås og låste sykkelen, slik at den nå var låst med to låser, som hadde hver sin eier. Han skrev også en lapp som forklarte situasjonen og oppga kontaktinformasjon som X kunne bruke for å kontakte ham.

Dagen etter hadde ikke min venn hørt noe fra X, og gikk til plassen hvor sykkelen stod fastlåst. Her så han at lappen han hadde skrevet nå var revet i flere biter, og at sykkelen var festet med en ny, tredje sykkellås. Min venn besluttet at saken nå var avgjort. Han klipte løs sykkelen og tok den med hjem.

4. Litt historie:

Selvtekt er nå en lovfestet straffefrihetsgrunn, på lik linje med nødverge og nødrett. Dette innebærer at en handling som ellers var straffbar, faktisk er rettmessig om den utøves ved selvtekt.⁹ Slik har det ikke alltid vært. I Jussens Venner nr. 1 i år 2000 finner man en artikkel av Aage Thor Falkanger som gir et spennende historisk perspektiv på selvtektsinstituttet. Han trekker frem et eksempel fra *Gjelsviks tingsrett* fra 1926, hvor en mann fikk sin hammer frastjålet, men senere fant den liggende i en skog. Han tok med seg hammeren hjem, og ble på grunn av dette straffansvarlig for å ha utført en selvtektshandling.¹⁰

Vi ser her at selvtekt var et forhold som gjorde en ellers rettmessig handling straffbar, siden mannen ikke gikk veien om rettsvesenet for å hevde sin rett til den stjalne hammeren. Med andre ord har selvtekten gjort en reise fra å være en straffbarhetsgrunn til å bli en straffrihetsgrunn.

Hensikten med at selvtekt har vært straffbart, er at om enhver kan hevde sin egen rett som han vil, blir samfunnet til et sted hvor den sterke rett gjelder. Faren for ulovlig maktbruk øker, og fraværet av myndighetskontroll gjør at det ikke er sikkert at den som begår selvtekt, faktisk har rett. Personen kan ta feil av rettsstilstanden eller de faktiske forhold.

Privat rettshåndhevelse medfører også en risiko for videreføring av konflikter, kontra offentlig inngripen som er mer konkluderende. Derfor er hovedregelen at det offentlige skal hevde enhver rett, slik at det er sikkert at alle behandles likt etter loven.

Likevel har lovgiver sett at det finnes unntakssituasjoner hvor selvtekt må være greit. Et eksempel på et spesifikt unntak finner vi i Granneloven § 12 om en nabo sin rett til selv å kutte grener som stikker inn over egen eiendom, uten å benytte seg av det offentlige.¹¹ Det kunne vært mulig å lage mange slike bestemmelser om spesifikke situasjoner der selvtekt kan være lovlig, men siden selvtekt kan være aktuelt i svært mange situasjoner er strl. §19 en generell bestemmelse.¹² Den setter opp en rekke vilkår som må oppfylles, som jeg vil redegjøre for og drøfte hver for seg i lys av saken om min venns stjalne sykkel.

⁹ Lilleholt, 2014, s. 617 - Knophs oversikt over Norges rett

¹⁰ Falkanger, 2000, s. 6

¹¹ Lov 16. juni 1961 nr. 15 om rettshøve mellom grannar

¹² NOU- 1992:23 s. 103

5. En ellers straffbar handling:

Det første vilkåret er at selvtektshandlingen må være en ellers straffbar handling. Om en finner en tapt eiendel liggende fritt en eller annen plass, kan en ta den med seg uten at § 19 kommer til anvendelse. Å ta med seg en gjenstand en selv eier er ikke en ellers straffbar handling. Den egenmektige må altså ha utvist objektiv og subjektiv skyld i forbindelse med et straffebed.

Typiske forhold som er aktuelle ved en selvtektshandling kan eksempelvis være:

- Kroppskrenkelse, eksempelvis ved å bruke fysisk makt for å fravriste tyven en gjenstand en selv eier,
- uberettiget adgang til det sted hvor en stjålet gjenstand befinner seg,
- tvang mot krenkeren for å hevde sin egen rett,
- og skadeverk, eksempelvis ved å ødelegge en barriere som beskytter en stjålet gjenstand.

I min venns tilfelle var skadeverk det aktuelle lovbruddet, siden han klypte over en annen person sine sykkellåser for å ta med seg sykkelen sin. Dette er å «ødelegge en gjenstand som tilhører en annen», og oppfylder således det objektive lovkravet for straffbarhet i strl. § 351.¹³ Skyldkravet er forsett, jf. strl § 21.¹⁴ Min venn visste at sykkellåsene han klypte ikke var hans egne, og han visste også at ved å klippe dem, ødela han dem. Han ødela «en gjenstand som tilhører en annen» med viten og vilje, altså handlet han forsettlig. Siden ingen informasjon skulle tilsi at min venn var utilregnelig i gjerningsøyeblikket, er altså de subjektive krav til straffbarhet også oppfylt.

Handlingen han gjorde var altså en ellers straffbar handling.

6. Hvem som kan utføre selvtektshandlingen:

Det andre vilkåret er at personen som gjennomfører handlingen, er «den som har retten». Her kreves det altså materiell rett til gjenstanden eller tilstanden.¹⁵ Selvtektshandleren må ha en objektiv, reell rett som grunnlag for handlingen. Om for eksempel B stjeler noe fra A, er fremdeles A gjenstandens rettmessige eier, og har materiell rett til gjenstanden.

Selvtekt kan også utføres på vegne av den berettigede, såfremt det foreligger en anmodning om dette. Uten slik anmodning må det haste å få utført selvtekten, slik det ofte gjør i slike saker. Dette blir da å anse som en uanmodet forretningsførsel, eller *negotiorum gestio*.¹⁵ En

¹³ § 351 i Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven)

¹⁴ § 21 i Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven)

¹⁵ NOU-1992:23 s. 103

kan tenke seg at en tyv sykler forbi meg på min venns stjalne sykkel, og at jeg ikke har tid til å ringe etter min venns anmodning før sykkelen er tapt på ny.

I noen tilfeller kan det være tvil om hvem som har retten: A har fått sin dyre Bergans-jakke stjålet fra seg, og ser B, bygdas lokale kleptoman, iført en lik jakke selv om han ikke burde ha råd til noe slikt. A kan likevel ikke være sikker, hva om B bare har fått en lik jakke i gave?

For å kunne utføre en selvtektshandling bør den materielle retten være rimelig klar der og da.¹⁶ Ved begrunnet tvil om dette skal rettsvesenet benyttes for å bringe tvilen til opphør. En tommelfingerregel kan være: jo klarere rett, jo lettere er selvtekten lovlig.

I tilfellet med min venn og hans sykkel var det klart allerede på handlingstidspunktet at det var hans egen sykkel han hadde funnet, ut ifra de mange skavanker og særkjenner sykkelen hadde. Hans materielle rett til sykkelen fremstod derfor som ganske klar. Likevel melder en problemstilling seg i min venns tilfelle og andre tilfeller med stjålet løssøre: godtroerverv.

I en delutredning fra 2002¹⁷ om den nye straffeloven finner vi relevant problemstilling fra daværende politimester i Trondheim:

«Den som ser sin tidligere frastjalne sykkel i bruk, vil med hjemmel i strl. § 19 ta denne i fra brukeren. Hva om brukeren har kjøpt sykkelen på hittegodsauksjon?»

Godtroervervlovens § 1 gjør det klart at om en gjenstand erverves i god tro, hindres ikke rettsvinning, herunder vinning av materiell rett, av at personen som solgte tingen ikke selv hadde rett til den.¹⁸ Om X var en tredjeperson som i god tro hadde kjøpt sykkelen av tyven, Hadde han altså materiell rett til sykkelen etter hovedregelen i § 1.

§ 2 i samme lov gir derimot et unntak som kommer til anvendelse.¹⁸ Mottageren vinner likevel ikke materiell rett om tingen er fravendt eieren ved tyveri. Dette innebærer at uansett om sykkelen ble disponert av tyven eller en godtroende tredjepart, hadde min venn fremdeles materiell rett til sykkelen siden den ble fravendt ham ved tyveri. Således var vilkåret «den som har retten» oppfylt etter strl. § 19.

¹⁶ NOU- 1992:23 s. 104

¹⁷ NOU- 2002:4 s. 220

¹⁸ Lov 2. juni 1978 nr. 37 om godtroerverv av løssøre

7. Hvem handlingen kan rette seg mot:

Personen som ser sin frastjålne sykkel i bruk av en annen vil ha materiell rett til sykkelen, jf. godtroervervlovens § 2. Ordlyden i strl. § 19 om «den som har retten» er oppfylt. Det ordlyden i strl. § 19 *ikke* sier, er hvem selvtektshandlingen kan eller skal rette seg mot. Politimesterens problemstilling om selvtekt mot en person som har kjøpt en stjålet sykkel på en hittegoodsauksjon melder seg på nytt. Er det greit å ta sykkelen sin fra en tredjepart som ikke har gjort noe klanderverdig?

Dette er beskrevet kort i lovforarbeidene fra 1992, som sier at en selvtektshandling må rette seg mot den som foretar rettskrenkelsen.¹⁹ Dette er et prinsipp vi også kjenner fra rettspraksis om selvtekt:

I Gullsmeddommen fra 1989 ble en gullsmed dømt for innsniking i annen manns bolig da han tok tilbake noen smykker en av boligens beboere hadde stjålet fra ham. I begrunnelsen for dommen ble det blant annet lagt vekt på at det også bodde andre personer enn tyven i boligen, som da ble uskyldige ofre for innsnikingen.²⁰

Det behøver ikke nødvendigvis være et absolutt krav at selvtektshandlingen retter seg mot krenkeren, men det er vitterlig lettere å anse selvtektshandlingen som lovlig hvis det er tilfellet. Siden den nye straffeloven har trådt i kraft og selvtekten nå er lovfestet, kan det åpnes for at praksis endres. I teorien kan f.eks. en kommende høyesterettsdom legge vekt på at ordlyden i § 19 ikke sier noe om hvem selvtektshandlingen kan rette seg mot. Det kan konkluderes med at det ikke er noen hinder for at en selvtektshandling kan rette seg mot en tredjepart. Dette er selvsagt kun spekulasjoner, og lovforarbeidene spesifiserer at hensikten med paragrafen i stor grad er å lovfeste tidligere rett, som sier at selvtekten skal rettes mot krenkeren.

I min venns tilfelle vil tidligere praksis og lovforarbeidene fra 1992 i ytterste fall innebære at selv om han har materiell rett til sykkelen, kan han ikke klippe over sykkellåsene om de ikke tilhører personen som i utgangspunktet stjal sykkelen.

Det som etter min mening da er spennende i dette tilfellet, er at min venn skrev en forklarende beskjed på en lapp som det må antas at X leste og deretter rev i stykker, for så å låse sykkelen ytterligere. Han ble altså gjort klar over at sykkelen var stjålet, og at den opprinnelige eieren ville ha den tilbake.

¹⁹ NOU- 1992:23 s. 103

²⁰ Rt. 1989 s. 64

Uavhengig av om X stjal sykkelen eller ikke ble han gjort klar over at han selv ikke hadde materiell rett til tingen, og ved å nekte å gi sykkelen tilbake og i tillegg låse den ytterligere fast, begikk X således ulovlig bruk av løsøre etter strl. § 343.²¹ Om X i utgangspunktet ikke var krenkeren som en selvtektshandling kunne rettes mot, gjorde han seg til det ved å nekte å gi fra seg sykkelen han visste var stjålet.

8. Gjenoppretting av ulovlig endret tilstand:

Det neste vilkåret i § 19 er at handlingen må ha som mål å «gjenopprette en ulovlig endret tilstand». Dette vilkåret har to sider:

8.1. Ulovlig endret tilstand:

Her er vi inne i det som virkelig skiller selvtekten fra de andre straffefrihetsgrunnene. Både nødverge og selvtekt går ut på at rett står mot urett.²² Forskjellen er at mens nødverge handler om beskyttelse mot et pågående ulovlig angrep, og nødrett om beskyttelse mot en pågående fare, er faren eller angrepet over når det er snakk om selvtekt.

Om A fravrister innbruddstyven sølvtøyet han er i ferd med å stjele, er det snakk om å avverge et pågående angrep. A vil hindre at den faktiske og den rettslige tilstand rykkes fra hverandre. Dette anses altså som nødverge, ikke selvtekt. Angrepet er ikke avsluttet før tyven har brakt sølvtøyet vekk fra åstedet.²³

Om A heller følger etter tyven til hans skjulested, og der fravrister tyven sølvtøyet, har allerede den rettslige og den faktiske tilstand blitt rykket fra hverandre. Sølvtøyet er tatt, angrepet er over, og tilstanden er ulovlig endret. Om A nå tar tilbake sølvtøyet anses dette som selvtekt.²⁴

8.2. Gjenopprette:

Målet med selvtektshandlingen er å bringe den faktiske og den rettslige tilstand sammen igjen slik den var før den ble ulovlig endret. En kan si at når det gjelder selvtekt er det den berettigede som er på offensiven.²⁵ Det er nettopp derfor det stilles så strenge krav til når en selvtektshandling kan være lovlig.

²¹ § 343 i Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven)

²² Falkanger, 2000, s. 2

²³ Rt. 1986 s. 693

²⁴ Falkanger, 2000, s. 2

²⁵ NOU- 2003-2004:90 s. 211

Det er her vi også ser et avgjørende skille mellom selvtekt i sin «dagligdagse» betydning og den definert i straffeloven. En butikkeier tar en tyv på fersk gjerning, og setter han til å vaske gulvet i butikken som «straff» frem til politiet kommer. Naboguttene ødelegger postkassen min med kinaputter, og jeg tar sykkelen deres i forvaring frem til de har erstattet skadene. Loven tas i egne hender, og gjengs oppfatning er at dette er selvtekt.

Felles for disse to eksemplene er at det opprettes det en nyordning som ikke har vært tilfelle før. § 19 kommer derfor ikke til anvendelse. Selvtektshandlingen kan ikke gå lenger enn at tilstanden gjenopprettes til sin opprinnelige lovlige form.²⁶

Noen ganger er det vanskelig å avgjøre forskjellen på en gjenopprettelse og en nyordning. Tvilstilfeller kan oppstå når det har gått lang tid siden tilstanden ble ulovlig endret.²⁷ Om vi tenker oss at min venn fant sykkelen sin på et loppemarked ti år etter at den hadde blitt stjålet, hadde den vært borte så lenge at å ta den tilbake ikke vil være å anse som en gjenopprettelse av tilstanden fra ti år tilbake. En kan si at om en 20 år gammel A mister sykkelen sin, er hans og sykkelens omstendigheter såpass endret etter ti år at en 30 år gammel A ikke kan ta tilbake sykkelen og hevde at nå er tilstanden gjenopprettet til slik den var da han var 20.

I tvilstilfeller må det tas en skjønnsmessig vurdering om en står overfor en gjenopprettelse eller en nyordning. Vi husker at det stilles strenge krav til selvtekt, siden den berettigede her er på offensiven. I tvilstilfeller vil det derfor være lurt for den berettigede å tenke på at det er mye lettere å anse en selvtektshandling som rettmessig om det ikke er tvil om at det er snakk om en gjenopprettelse.

I min venns tilfelle er det ikke vanskelig å se at han hadde å gjøre med en ulovlig endret tilstand. Sykkelen som min venn var materielt berettiget til, var tatt fra ham slik at den faktiske tilstand ikke var i samsvar med den rettslige tilstand. «Angrepet» som tyveriet utgjorde skjedde for en uke siden og var således over, så det var ikke snakk om nødverge mot et pågående angrep.

Han gjenopprettet deretter tilstanden ved å ta den offensive rollen og klippe over X sine sykkellåser. Sykkelen hadde vært i min venns besittelse uken før, og han tok den tilbake. Han opprettet altså ikke noen nyordning som aldri før hadde vært tilfelle, men gjenopprettet en tidligere ordning.

²⁶ Myhrer, 2008, s.118

²⁷ NOU- 1992:23 s. 104

9. Urimelig å måtte vente på myndighetenes bistand

Det siste av de generelle vilkårene i §19 er at det må være urimelig å måtte vente på bistand fra myndighetene, eksempelvis politiet, for at retten skal kunne hevdes.

I forarbeidene²⁸ trekkes det frem i denne forbindelse en ikke uttømmende liste med momenter ved denne rimelighetsvurderingen:

9.1. Behovet for rask avgjørelse

Anmeldelse, rettsavgjørelse, midlertidig forføyning og/eller tvangsfullbyrdelse er ting som tar lang tid. Om sjansen til å gjenopprette sin rett vil forsvinne om man må vente på myndighetenes bistand, kan selvtakt vurderes som en løsning.

Tor-Geir Myhrer sin artikkel «ny straffelov» i Jussens Venner 2008, går så langt som å si at vilkåret om urimelighet ved å vente vil være oppfylt når man kommer over stjalne gjenstander hos det som må antas å være tyven: «Her kan man som regel trygt legge til grunn at en senere aksjon fra politi eller namsmyndighet ikke vil bringe gjenstanden tilbake»²⁹

Dette er kanskje en overforenkling av hva som skal til for å oppfylle dette vilkåret. Etter min mening burde en kunne vise til konkrete og objektive holdepunkter for at muligheten til å gjenopprette tilstanden kommer til å gå tapt om man må vente på myndighetene. Det at en tyv har tyvegods i sin varetekt innebærer ikke automatisk at tyvegodset vil forsvinne på den tiden politiet bruker på å ankomme stedet.

Et eksempel er tyven B som sykler forbi iført jakken han har stjålet fra A. A vet ikke hva tyven heter eller hvem han er, og det å måtte vente i ti minutter på at politiet ankommer vil medføre at tyven etter all sannsynlighet kommer seg unna. Her kan selvtakt vurderes som en løsning.

²⁸ NOU-1992:23 s. 104

²⁹ Myhrer, 2008, s. 118

9.2. Den annen parts opptreden

Det er lettere å tillate en selvtektshandling mot en person som har utført en bevisst rettskrenkelse, enn mot en som har kjøpt gjenstanden i god tro på et loppemarked.³⁰ Det kan også tenkes at en person har krenket en annens rett ved en misforståelse, altså ved en villfarelse om de faktiske forhold. Ta for eksempel en person som tar med seg feil jakke hjem fra en fest.

Det er ikke skrevet i klartekst i forarbeidene, men jeg forstår det slik at tanken med denne vurderingen er at det kan oppleves som «urimelig å vente på myndighetenes bistand» om noen klart har krenket din rett. Om noen på åpenbart klanderverdig vis begår en krenkelse mot deg, vil det oppleves som svært urettferdig å ikke ha lov til å gjøre noe med det selv.

En god tommelfingerregel kan være at jo mer klanderverdig noen har opptrådt, jo mer rimelig er det å tillate en selvtektshandling mot ham. Dette kan ses i sammenheng med kapittel 7 i denne oppgaven om «hvem selvtektshandlingen kan rette seg mot».

9.3. Beviskravet

Hva om den egenmektige tar feil av rettsstilstanden eller de faktiske forhold? Om det er usikkert hvem som har retten på sin side, er ikke selvtekt en måte å løse situasjonen på. Man må da bringe tvilen til opphør gjennom myndighetene eller på annen måte.

Hvor sikker må man være? Forarbeidene sier det på denne måten: «Det bør være ganske klart allerede på handlingstidspunktet at vedkommende ut fra en objektiv vurdering er berettiget».³¹ I den ekte verden behøver heldigvis ikke dette å være så vanskelig. En løsning som ofte virker er å snakke med den andre part og finne ut hva som er tingenes tilstand.

9.4. Forholdsmessighet ved handlingen

Bruk av makt mot person er regulert i § 19 annet punktum, som jeg vil redegjøre for i kapittel 10. Adgangen til å bruke makt som kan medføre skade på verdier må derimot vurderes ut fra hovedregelen i § 19 første punktum.³¹

Hvor mye makt er nødvendig for å oppnå gjenopprettelsen? Må en forårsake store materielle ødeleggelser, eller kan det gjøres uten noen skade? Jo mindre makt som brukes for å løse «oppdraget», jo bedre. En må heller aldri bruke mer makt enn det som er nødvendig for å oppnå gjenopprettelsen.³²

³⁰ NOU-1992:23 s. 104

³¹ NOU-1992:23 s. 104

³² Falkanger, 2000, s. 16

Det må også gjøres en proporsjonalitetsvurdering hvor man ser på hva en oppnår ved handlingen sett opp imot hva som ødelegges, og hvordan den annen part rammes av dette.³³ Eksempelvis kan det tenkes at for å ta tilbake tyvegods fra en bil må den berettigede knuse en av bilrutene. Det må først tas en avveining av verdien på tyvegodset sett opp imot kostnadene ved å måtte erstatte bilruten. En må også vurdere hvordan bileieren rammes. Om bilen allerede står parkert utenfor et bilverksted og fort kan repareres igjen, rammes bileieren mindre av en knust rute enn om bilen hadde vært parkert langt unna bebyggelse, og midt på kaldeste vinteren.

9.5. Risiko

I forarbeidene nevnes det at en selvtektshandling lettere kan anses som lovlig om den har et preg av nødverge eller nødrett. Et eksempel trekkes frem hvor en lånt skurtresker i strid med avtale ikke blir tilbakelevert til eieren i tide til skuronna, slik at eieren kan miste avlingen sin. Risikoen for tap gjør det enklere å tillate at han henter treskeren ved innsniking eller liknende. Vanligvis ville ikke dette vært å tillate, siden å tilbakeholde en ting man rettmessig har lånt ikke oppfyller vilkårene for «ulovlig endret tilstand».³⁴ Det er her heller snakk om en ulovlig videreføring av en rettmessig endret tilstand.

Rimelighetsvurderingen er viktig å drøfte i min venns tilfelle. Det var som tidligere forklart lite sannsynlig at politiet kunne hjelpe ham, siden han ikke hadde noen måte å bevise for politiet at han var sykkelens rettmessige eier.

Behovet for rask avgjørelse må også vurderes. Han låste sykkelens fast med sin egen sykkellås mens han ventet på svar fra X. Dette satt situasjonen på vent, noe som kunne gitt tidsrom til å komme på alternative løsninger. Av denne grunn kan det se ut til at det ikke var noe behov for en rask avgjørelse. På den andre siden er dette likevel en stor sjanse å ta, siden vi vet at mange sykkeltyver ikke har noen kvaler med å klippe over sykkellåser for å stjele sykler. Om X var den samme personen som i utgangspunktet stjal sykkelens, ville sykkellåsen i beste fall kun utsette en kort stund at sykkelens gikk tapt på ny.

Siden X ikke var villig til å gi sykkelens fra seg etter at han leste lappen min venn skrev, mener jeg at det forelå konkrete holdepunkter som tilsa at om min venn ikke handlet relativt raskt, ville sykkelens hans igjen bli tatt fra ham.

³³ Falkanger, 2000, s. 16

³⁴ NOU-1992:23 s. 104

Den annen parts opptreden var også aktuelt. Som kjent ble X gitt en mulighet til å rette opp i saken, men rev heller lappen i stykker og låste sykkelen ytterligere. Det var altså ikke lenger aktuelt å mistenke at det forelå en form for villfarelse hos X. Han utviste en bevisst rettskrenkelse ved å motarbeide at min venn fikk sykkelen sin tilbake, og selvtekt mot X er da mye lettere å tillate. Etter min mening ville det oppleves som svært urettferdig om min venn ikke kunne ta sykkelen sin tilbake når X på så åpenbart klanderverdig vis krenket ham.

Beviskravet var også aktuelt. Min venn og X hadde aldri møttes og faktisk snakket sammen. Kommunikasjonen mellom dem gikk i nesten symbolske handlinger som å låse sykkelen ytterligere og rive en lapp i biter. Det kunne også vært en mulighet at det var noen andre enn X som hadde låst sykkelen ytterligere og revet opp lappen, som en slags spøk.

På den annen side var min venn sikker på at det var hans egen sykkel han klypte løs, og han visste at den hadde blitt stjålet fra ham. Det var altså «ganske klart allerede på handlingstidspunktet at vedkommende ut fra en objektiv vurdering» var berettiget. Etter min mening må det at lappen var revet opp og sykkelen ytterligere låst holde som konkret grunnlag for å kunne tilsi at X ikke ville samarbeide. Det at noen andre skulle gjort det som en spøk fremstår som svært lite sannsynlig.

Forholdsmessigheten ved handlingen fremstår som ganske klar. To sykkellåser må antas å være mindre verdifullt enn en sykkel. Det forelå heller ikke noen informasjon som kunne tilsi at X ville bli spesielt hardt rammet av at sykkellåsene ble klippet over annet enn at han kanskje måtte kjøpe nye. Et mindre ødeleggende virkemiddel kunne vært å forsøke å åpne låsene ved dirking eller kodeknekking, men dette er ferdigheter som min venn dessverre mangler. Å klippe over låsene var nødvendig for å få løs sykkelen.

Samlet sett var det altså urimelig å måtte vente på myndighetenes bistand i dette tilfellet, og selvtekten ble utført på forholdsmessig vis.

10. Bruk av makt mot person

Som hovedregel er det ingen som har adgang til å bruke makt mot en annen person ved utøvelse av selvtekt.³⁵ Grunnen til dette er at dette må ses på som en veldig stor inngripen i en annens personlige sfære, og at befolkningen ikke skal ha adgang til å kunne bruke makt mot hverandre. Unntaket i § 19 andre setning gjelder kun «når rettskrenkelsen er åpenbar».

Forarbeidene sier at om krenkeren krenker den andres rett forsettlig, er det snakk om en åpenbar rettskrenkelse. Det nevnes også at en objektiv krenkelse «etter omstendighetene» også kan være «åpenbar» selv om krenkeren ikke er å bebreide subjektivt sett.³⁶ Hva slags omstendigheter dette kan være nevnes ikke, men vi kan tenke oss en person som ved en misforståelse tar med seg jakke hjem etter en fest.

En slik misforståelse ville imidlertid ikke automatisk åpnet for bruk av makt mot person, fordi maktbruken ikke kan gå lenger enn forsvarlig. Dette innebærer for det første at makten/skaden som forvoldes ikke kan være uforholdsmessig i forhold til det som søkes oppnådd ved selvtekten. For det andre må ikke selvtektshandlingen gå lenger enn det som er nødvendig for å gjenopprette tilstanden. Forarbeidene trekker her linjer til bestemmelsen om nødverge, og dens begrensninger på maktbruk.³⁷ En må altså søke å oppnå gjenopprettelsen ved bruk av minst mulig inngripende metoder, for eksempel å snakke med krenkeren.

Siden bruk av makt mot person ikke var aktuelt i min venns tilfelle, kan jeg konkludere med at alle aktuelle vilkår i § 19 var oppfylt ved hans selvtektshandling. Jeg vil nå reflektere rundt politiets rolle i slike saker.

11. Politiets plikt til å forebygge og veilede

Elisabeth Myhre Lie skriver i politihøgskolens pensumbok om kriminalitetsforebyggende politiarbeid at det å forebygge kriminalitet er en av politiets primær oppgaver. Det å forebygge vil si å være i forkant og forhindre at noe negativt skjer.³⁸

Både politiloven §§ 1 og 2 fastslår at forebygging er en av politiets viktigste funksjoner. I politiloven § 1 annet ledd står det at «politiet skal gjennom forebyggende virksomhet være et

³⁵ NOU- 1992:23 s. 105

³⁶ NOU- 1992:23 s. 105

³⁷ NOU- 1992:23 s. 105

³⁸ Lie, 2015, s. 18 og 19

ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettssikkerhet, trygghet og alminnelige velferd for øvrig».³⁹

Dette forsterkes i politiloven § 2 nr. 2 om politiets oppgaver, hvor det står at «politiet skal forebygge kriminalitet og andre krenkelser av den offentlige orden og sikkerhet».⁴⁰

I politiinstruksen § 10-1 første ledd, understrekes det også at «politiet skal forebygge og motvirke straffbare handlinger». Andre ledd sier sågar at «når forholdene tillater det, plikter enhver politimann å gripe inn mot forestående eller sannsynlige lovbrudd».⁴¹

Disse paragrafene sammenholdt uttrykker svært tydelig at politiet har en plikt til å forebygge kriminalitet.

En viktig del av politiets forebyggende arbeid inkluderer situasjonell forebygging. Situasjonell forebygging har sitt grunnlag i rutineaktivitetsteorien, som sier at alle mennesker vil begå lovbrudd om forholdene ligger til rette for det. For å forebygge kriminalitet må man derfor ifølge rutineaktivitetsteorien gjøre lovbrudd vanskeligere å utføre, mer risikable og mindre lønnsomme.⁴²

Selvtakt kan bidra til å fylle en slik funksjon. Her er det viktig å holde tungen rett i munnen og være klar over at selvtakt ikke skal ha karakter av privat avstraffelse for å skremme lovbrysterer, men kun brukes for å gjenopprette rettstilstanden til slik den skal være. Likevel må det tas i betraktning at om utbyttet av en straffbar handling rent fysisk tas tilbake før lovbrysterer får løst inn belønningen forebygges kanskje heleri, og det legges kjepper i hjulene for kriminell lønnsomhet og karriere. Å bryte loven blir mindre lønnsomt, som ifølge rutineaktivitetsteorien skal bidra til å forebygge fremtidig kriminalitet.

Selvtakt forebygger selvsagt ikke lovbruddet som i utgangspunktet skjedde. Gjort er gjort og spist er spist, men av og til kan en glemme at godt forebyggende arbeid også er å reagere på lovbrudd som allerede har funnet sted. Det å arbeide både i forkant og i etterkant av et lovbrudd er to likeverdige strategier for å forhindre fremtidig kriminalitet.⁴³

³⁹ Lov av 4. august 1995 nr. 53 om politiet

⁴⁰ Lov av 4. august 1995 nr. 53 om politiet

⁴¹ Alminnelig tjenesteinstruks for politiet 22. juni 1990 nr. 3963 (politiinstruksen)

⁴² Lie, 2015, s. 251 – I forkant

⁴³ Lie, 2015, s. 21 – I forkant

Som tidligere nevnt er det politiets oppgave å forebygge kriminalitet, men det er ikke politiet som utfører en selvtektshandling. Om en selvtektshandling er forebyggende, så er det den egenmektige som forebygger kriminalitet ved å hevde sin egen rett. Likevel spiller politiet en viktig rolle på grunn av sin veiledningsplikt. Den blir aktuell når ofrene for dieseltøver ringer inn til operasjonssentralen når de har funnet bilen med tyvegodsset og ber om hjelp. Den blir aktuell når min venn ringer meg og spør om råd rundt sin stjålne sykkel fordi jeg er politi.

Borgernes adgang til å utøve selvtekt kan i ytterste fall være et verktøy for å sikre borgernes rettigheter når politiet ikke har mulighet til å hjelpe. For å forhindre at dette verktøyet brukes feil, burde politiet etter min mening kunne gi tilstrekkelig veiledning om dette til de som ber om det eller trenger det.

Som tidligere vist i denne oppgaven var vilkårene som skal til for å kunne utøve en selvtektshandling oppfylt i min venns tilfelle:

Han begikk en ellers straffbar handling ved å klippe over låsene, som gjorde det nødvendig å vurdere selvtekt som straffrihetsgrunn. Han var materielt berettiget til sykkelen siden det var hans egen, og han forsikret seg om at han ikke rettet selvtektshandlingen mot en uskyldig tredjepart, men mot en som kunne klandres.

Handlingen hans gjenopprettet den ulovlig endrede tilstanden som tyveriet utgjorde, uten å gå så langt som å opprette en nyordning. Det var også urimelig å måtte vente på myndighetenes bistand, blant annet fordi X hadde opptrådt åpenbart klanderverdig og det som tidligere forklart var svært lite sannsynlig at myndighetene kunne hjelpe min venn selv om det skulle vise seg at de hadde tid til å prioritere et simpelt sykkeltyveri.

Hadde jeg på den tiden vært klar over at selvtekt var en lovfestet straffefrihetsgrunn kunne jeg slått opp i straffeloven og gått igjennom ett og ett vilkår og holdt det opp mot min venns dilemma, og sannsynligvis ville jeg relativt fort kunne konkludert med at han kunne klippe opp låsene og ta med seg sykkelen sin.

Men la oss tenke oss at jeg var politibetjent ansatt som operatør på operasjonssentralen, og en person jeg *ikke* kjente ringte inn og forklarte en lik situasjon som min venn opplevde. Om han spurte meg om råd og jeg ikke hadde en ledig patrulje å sende ham, hva kunne jeg gjort? Situasjonen blir plutselig annerledes. Kan jeg som politi veilede noen i å begå en «ellers straffbar handling» uten selv å være tilstede, og bare ta personens ord for at det han sier er

sant? Om jeg anbefaler ham å klippe over sykkellåsene og det skulle vise seg at ting ikke henger sammen slik som personen sier, kan politiet bli stilt i et svært dårlig lys.

Slike tilfeller krever en operatør med en stødig hånd. En må sørge for å kontrollere flest mulig opplysninger og loggføre nok informasjon til at saken kan følges opp i ettertid før det eventuelt gis en veiledning på om selvtakt kan være en mulig løsning, på innringerens egen risiko. Slik veiledning burde også etter min mening begrenses til situasjoner som ikke kan settes på vent og hvor selvtakt åpenbart er en lovlig løsning, slik at politiet ikke gir befolkningen for frie tøylar i sin private rettshåndhevelse.

Selvtakt krever en gjennomtenkt og ansvarlig beslutningsprosess. Min venn var for eksempel nøye med å gi X en sjanse til å rette opp det som hadde skjedd ved å skrive en lapp. Ved å gjøre dette forsikret han seg i størst mulig grad om at sykkellåsene han klypte over ikke tilhørte en uskyldig tredjepart.

Det å ringe og rådføre seg med politiets operasjonssentral er en god måte for en fornærmet å reflektere rundt hvordan en kan løse liknende dilemma. Politiet kan f.eks. veilede fornærmede om hva som må til for at han kan være sikker på at han ikke kommer til å ramme en uskyldig tredjepart med en eventuell selvtaktshandling.

12. Oppsummering:

Jeg har i denne oppgaven tatt utgangspunkt i en hendelse jeg opplevde kort tid etter at den nye straffeloven trådte i kraft. Målet med oppgaven har vært å finne ut hva som må ligge til grunn for at en selvtaktshandling er rettmessig, og vurdere om dette kan ha en nytteverdi for politiet i de tilfeller politiet ikke selv kan hjelpe publikum direkte.

For å gi dette en praktisk vinkling la jeg stor vekt på å drøfte saken om min venns stjalne sykkel opp imot vilkårene for selvtakt etter strl. § 19. Vi har også sett på selvtaktsinstituttet fra et historisk perspektiv for å bedre forstå hva det innebærer. Til slutt så vi fra et forebyggende perspektiv ved å ta for oss situasjonell forebygging og rutineaktivitetsteorien, samt politiets rolle.

Min konklusjon er at å anbefale selvtakt kan være en nødventil i akutte tilfeller hvor politiet ikke kan hjelpe en fornærmet, så lenge politibetjenten selv føler seg trygg på at han kjenner situasjonen godt nok og at det er klart at selvtakt fremstår som en god løsning.

13. Litteraturliste:

Litteratur:

Myhre Lie, E. (2015). *I Forkant: Kriminalitetsforbyggende politiarbeid*. (2. utg). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Lilleholt, K. (2014). *Knophs oversikt over Norges rett*. (14. utg). Oslo: universitetsforlaget.

Wegner, R. B. (2015). *Strafferett: Alminnelig del* (2. utg.). Drammen: Vett & Viten.

Kippe, H. & Seiersten, A. (2004) *Alminnelig strafferett: med innføring i spesiell strafferett* (2. utg.). Drammen: Vett & Viten.

Auglend, R. L., Mæland, H. J. & Røsandhaug, K. (2004) *Politirett* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk

Lover og instruksjer:

Straffeloven (2005) *Lov om straff av 20. mai 2005 nr. 28*.

Politi-loven (1995) *Lov om politiet av 4. august 1995 nr. 53*.

Granneloven (1961) *Lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961 nr. 15*

Godtroerverv-loven (1978) *Lov om godtroerverv av løssøre av 2. juni 1978 nr. 37*

Politiinstruksen (1990) *Alminnelig tjenesteinstruks for politiet av 22. juni 1990 nr. 3963*.

Rettspraksis:

Rt. 1989 s. 64 – Gullsmeddommen

Rt. 1986 s. 693 – Når et angrep er avsluttet

Forarbeider:

NOU 1992:23, s. 100-105, Ny straffelov - alminnelige bestemmelser -
Straffelovkommisjonens delutredning V

NOU 2002:4, s. 255, Ny straffelov - Straffelovkommisjonens delutredning VII

Ot.prp.nr.90 (2003-2004), s. 202-211, Om lov om straff (straffeloven)

Artikler og tidsskrift:

Falkanger, A. T. (2000). *Selvtakt - samfunnsskadelig neverett eller verdifullt supplement til samfunnsmakten?* Jussens Venner, 2000(1) s.1-18.

Myhrer, T.G. (2008). *Ny straffelov*. Jussens Venner, 2008(95) s. 95-136

Internettkilder:

<https://tv.nrk.no/serie/brennpunkt/MDDP11000716/29-03-2016>

Selvvalgt litteratur:

Auglend, R. L., Mæland, H. J. & Røsandhaug, K. (2004) *Politirett* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk

NOU 1992:23, s. 100-105, Ny straffelov - alminnelige bestemmelser -
Straffelovkommisjonens delutredning V

NOU 2002:4, s. 255, Ny straffelov - Straffelovkommisjonens delutredning VII

Ot.prp.nr.90 (2003-2004), s. 202-211, Om lov om straff (straffeloven)

Falkanger, A. T. (2000). *Selvtakt - samfunnsskadelig neverett eller verdifullt supplement til samfunnsmakten?* Jussens Venner, 2000(1) s.1-18.

Myhrer, T.G. (2008). *Ny straffelov*. Jussens Venner, 2008(95) s. 95-136